УДК 665.9

Ю.О. ЗАДОРОЖНА, НТУ «ХПІ», Харків, Україна
О.І. САВЧЕНКО, канд. екон. наук, доц., НТУ «ХПІ», Харків, Україна

Засоби індивідуалізації як об'єкт інтелектуальної власності

Появу засобів індивідуалізації (комерційного найменування, торговельної марки та географічного зазначення) слід відносити до різних історичних епох. Використання спеціальних символів на товарі, що свідчать про географічне місце його виготовлення увійшло у практику ще в період античності; цехові знаки Середньовіччя стали основою для розвитку сучасних колективних марок та лише у кінці цього періоду, внаслідок розвитку мануфактурного виробництва, одержало поширення таврування товарів індивідуальними торговельними марками. Комерційне найменування, як явище економічного життя, виникає у період Нового часу у результаті діяльності торговельних товариств.

Розвиток ринкових відносин, активізація підприємницької діяльності, розширення сфери та обсягів матеріального виробництва, зміни у соціально-економічному устрої держави зумовили запровадження ринкових механізмів в економіці України, проявом яких стало посилення конкурентної боротьби між суб'єктами господарювання, які функціонують в одній чи суміжних галузях промисловості. Під впливом зазначених факторів зростає значення та роль спеціальних ідентифікуючих позначень, які використовуються виробниками для виокремлення та індивідуалізації себе та результатів своєї діяльності – засобів індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів і послуг.

Зміни в економічній сфері спричиняють необхідність розробки та впровадження адекватних правових механізмів регулювання відносин, пов'язаних з використанням та надійною охороною комерційних найменувань, торговельних марок та географічних зазначень. Їх створенню мають передувати ґрунтовні наукові дослідження правової природи, особливостей та системи засобів індивідуалізації, що базуються на врахуванні положень вітчизняного та зарубіжного законодавств, вимог міжнародно-правових документів, досягнень вітчизняної науки.

Першим кроком у напрямку формування правоохоронного механізму у даній галузі стало прийняття у 1993 р. Закону України "Про охорону прав на знаки для товарів і послуг" та у 1999р. Закону України "Про охорону прав на зазначення походження товарів", які заклали фундамент розвитку національного законодавства про торговельні марки та географічні зазначення. На їх основі була створена низка підзаконних правових актів. Суттєвий вплив на розвиток інституту засобів індивідуалізації справило оновлення цивільного законодавства, зумовлене прийняттям Цивільного та Господарського кодексів України (далі - ЦК України та ГК України). Водночас, у даній сфері правового

регулювання спостерігається значна кількість прогалин та суперечностей, незбалансованість законодавства, відсутність системних підходів правової охорони. Зокрема, на сьогоднішній день на неналежному рівні забезпечується охорона комерційних найменувань, що спричиняється відсутністю спеціального системного нормативного акту регламентації відносин у галузі їх використання, процедури та порядку державної реєстрації, захисту суб'єктивних прав на комерційні найменування. Крім того, норми існуючих законів не приведені у відповідність до кодифікованих правових актів.

Необхідність розробки та впровадження дієвих правових механізмів охорони засобів індивідуалізації, наукового аналізу теоретичних та практичних аспектів використання та захисту прав їх суб'єктів спричиняється також нагальною потребою гармонізації українського законодавства з міжнародно-правовими нормами у галузі охорони інтелектуальної власності, що є необхідною передумовою реалізації проголошеного курсу інтеграції до міжнародних та європейських інституцій.

Система правової охорони засобів індивідуалізації в Україні потребує вдосконалення також у зв'язку з наміром набуття членства у Світовій організації торгівлі (далі - СОТ), для участі в якій необхідно приведення національного законодавства у відповідність до положень Угоди про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (далі - Угоди TRIPS), норми якої містять вимоги до законодавчої охорони засобів індивідуалізації держав-членів СОТ.

На підставі проведеного аналізу встановлено, що комерційні найменування, торговельні марки та географічні зазначення утворюють систему, що характеризується:

- зв'язками з системою об'єктів права інтелектуальної власності та системою ідентифікуючих позначень;
- наявністю внутрішньої структури, єдністю та цілісністю її елементів;
- спільними тенденціями та закономірностями розвитку її складових;
- залежністю від зовнішніх, насамперед, економічних факторів та процесів, розвитку інформаційних технологій;
- єдністю функціональних характеристик.

Таким чином, основним засобом індивідуалізації, який найбільшою мірою пов'язаний з іншими об'єктами інтелектуальної власності є торговельна марка. Тому дослідження її співвідношення з результатами науково-технічної та літературної творчості, що охороняється авторським правом та правом промислової власності, набуває особливої важливості.

Список літератури:

1. *Шишка Р.Б.* Пропрієтарна теорія інтелектуальної власності // Вісник Національного університету внутрішніх справ. – 2002. – №16. – С.315–331.

2. *Крижна В.М.* Співвідношення прав на торговельну марку та промисловий зразок за законодавством України. // Вісник господарського судочинства. – 2005. – №3. – С.191–197.